

Telefax 358 28 13302 H- Landskapsst.
Landskapssekreterare Lars-Ingmar Johansson

Till Ålands länsting

Ombedd att avge yttrande om det betänkande med förslag om utvecklad parlamentarism i landskapsförvaltningen, som avgetts av 1984 års kommitté för utredning av parlamentarism, ber jag få framföra följande synpunkter:

Kommitténs förslag förefaller syfta till att förverkliga åtminstone följande målsättningar:

a) att utveckla de ansatser ~~man~~ till parlamentarism som redan förekommer i landskapet till att omfatta också regeringsbildningen,

b) att förändra lantrådet^{han} ställning, så att (de facto blir en politisk ~~huvud~~ premiärminister och ledare för ett regeringsteam med ett samlat program och en samlad politisk vilja,

c) att samtidigt bevara något av det nuvarande systemet, enligt vilket lst är ett slags permanent samlingsregering baserad på proportionella val av medlemmarna,

samt d) att garantera, att landsskapsstyrelsen alltid kan stöda sig på en majoritet i landstinget.

Jag skall här inte diskutera önskvärdheten i en parlamentarisk utveckling och de parlamentariska principernas tillämpbarhet på Åland, som jag har haft tillfälle att yttra mig om i andra sammanhang. Jag vill blott ännu en gång betona, såsom också kommittén gör, att en förutsättning för införandet av ett mera parlamentariskt inriktat system är ett stabilt partiväsen. Skulle denna grundval svikta i landskapet, kan införandet av parlamentarism leda till svåra komplikationer.

I mitt yttrande kommer jag att lägga huvudvikten vid ~~hur~~ det jag inskränker mig då till de nya §§ 64 a-64 d i ~~landstingsordningen~~ landstingsordningen, på vilket kommittén har försökt nå de åsyftade målen.

Att lantråds kandidaten ~~kan~~ föreslås av talmannen och godkänns av landstinget på sätt som framgår i 60 § ~~landstingsordningen~~ är ägnat att förankra lantråds kandidatens uppdrag på bästa möjliga sätt.

Däremot är jag tveksam beträffande den procedur som föreslås i

64 a § 2 mom. Enligt min uppfattning binder de detaljerade formuleringarna all^t/för mycket lantråds-kandidatens handlande. I ett parlamentariskt system hänger mycket på ~~stabiliteten~~ att regeringsbildningen är flexibel och att regeringsbildaren har ~~en~~ en viss rörelsefrihet. I vissa fall kan det tänkas ändamålsenligt att rubba på den stränga proportionaliteten (talrika erfarenheter härav finns från finländsk parlamentarism). Av motiveringarna framgår också (s.18) att skillnaden mot nuvarande procedur huvudsakligen skulle vara den, att landsskapsstyrelsens sammansättning "skulle ~~kunna~~ basera sig på gemensamma förhandlingar mellan de olika grupperna och inte på ~~enskilda~~ beslut som fattats av envar grupp för sig beträffande deras representation i landskapsstyrelsen". Lantråds-kandidaten kan knappast sägas åtnjuta den frihet som en parlamentarisk regeringsbildare brukar ha.

I 64 a § 3 mom. uppräknas de kriterier som gör det möjligt ~~att~~ för lantråds-kandidaten att frångå bildandet av en samlingsregering och övergå till att försöka bilda en majoritetskoalition. Enligt min mening skulle ett lagfästade^{kunde} av dessa kriterier göra regeringsbildningen i överkant formalistisk och/ dessutom leda till tolkningstvister) ~~stabiliteten~~ om vad de olika fraktionerna i själva verket sagt eller ~~menat~~. Det förefaller mig att man borde ~~kunna~~ låta[]] på lantråds-kandidatens eget omdöme, men han bör naturligtvis ~~förbindas~~ förpliktas att inför landstinget redogöra för vilka överväganden som lett hans handlande. Förteckningen kunde ~~ärför~~ utgå.

Enligt min uppfattning vore det ~~ärlig~~ tillräckligt, om lantråds kandidaten i 64 a § förpliktades att först sträva att bilda en sådan landskapsstyrelse, där åtminstone samtliga de grupper är företrädade, som på basen av proportionella val vore berättigade till ^{i styrelsen.)} ~~representa~~ representation. Visar detta sig omöjligt, bör han försöka bilda en landsskapsstyrelse där de deltagande grupperna representerar landstingets majoritet.

~~Tänkerätt~~

Förslaget vill utesluta tillsättandet av en minoritetsregering. Detta är en politisk värdering som jag inte vill ta ställning till. Det är möjligt att integrationen inom det åländska samhället inte skulle fara väl av minoritetsregeringar, som ~~vill~~ bara passivt skulle tolereras av landstingsmajoriteten men inte åtnjuta dess aktiva stöd. Det bör dock anmärkas, att minoritetsregeringar i ~~vissa~~ andra politiska system visat sig ^{medföra} ~~vara~~ en viss nytta.

Varje system måste kunna anvisa en utväg, som begagnas ifall det visar sig omöjligt att bilda en parlamentarisk regering. I Finland har den sista utvägen i praktiken varit en sk. presidentregering. En sådan möjlighet finns inte i det åländska systemet. I Västtyskland leder en lösning av regeringsbildningen i sista hand till förbundsdagens upplösning. ^{Motsvarande} ~~Det~~ vore tänkbart på Åland men knappast önskvärt.

Den utväg som kommittén anvisar (64 b §, 2-4 mom.) går ut på att om en parlamentarisk regering inte kan bildas inom en viss tidsfrist, kommer landskapsstyrelsen automatiskt att utses med proportionell metod. För min del har jag ingenting att invända mot detta utan finner förslaget lyckat. ^{Det kunde kanske stadgas, att} Tidsfristen (28 dagar) ~~kunde~~ om särskilt behov föreligger av landstinget kunde förlängas, exempelvis med en vecka. Det kan vara oändamålsenligt, om "giljotinen" faller just när en regering håller på att bildas men vissa svårigheter återstår.

Den nya 64 d §, som gäller misstroendevotum och dess

följder, kan i stort sett anses ändamålsenlig. Ett frågetecken sätter jag dock för ~~hxx~~ förslaget, att hela landskapsstyrelsen bör avgå, om en enskild medlem drabbas av misstroende. En sådan bestämmelse gör det vanskligt för landstinget att göra sig av med en misshaglig styrelsemedlem, eftersom det drar med sig en total regeringskris. Enligt min mening vore det tillräckligt, om lantrådet i analogi med vad som stadgas i 64 c § 1 mom. i ett sådant fall föreslår en ny medlem i stället för den av landstinget "prickade". Vill landskapsstyrelsen av politiska skäl göra gemensam sak med denne och ~~ax~~ begär avsked i sin helhet, är det en sak för sig.

I så fall skulle proportionellt val av landskapsstyrelse vid individuellt misstroendevotum knappast heller aktualiseras, och den principiellt dubiösa (se Christer Janssons reservation) men praktiskt måhända ofrånkomliga icke-valbarhetsklausulen i 64 d § 2 mom. skulle förlora det mesta av sin betydelse. Jag utgår från att "uttryckligen" då avser en enskild medlem som undandragits landstingets förtroende och inte medlem av landskapsstyrelsen som berörs av ett kollektivt misstroendevotum mot styrelsen som helhet.

Helsingfors, den 23 september 1987

Jan-Ingemar Jansson